

Ο διευθυντής του Φεστιβάλ Αθηνών και Επιδαύρου Γιώργος Λούκος μιλάει για τη λεπτή ισορροπία μεταξύ του χαμηλού φετινού budget και της ποιότητας του προγράμματος, για τις λάθος αποφάσεις της πολιτικής τάξης και για τα παιδιά με τις σαγιονάρες που γεμίζουν τις αίθουσες της Πειραιώς.

Από τον Σταύρο Διοσκούριδη

Φωτο: Σπύρος Σταβρίνης

ΓΙΩΡΓΟΣ ΛΟΥΚΟΣ

Ο ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΑΝΤΙ-ΓΚΛΑΜΟΥΡ

«ΠΡΟΤΙΜΟ ΤΑ ΝΕΑ ΠΑΙΔΙΑ ΜΕ ΤΙΣ ΣΑΓΙΟΝΑΡΕΣ ΠΑΡΑ ΤΟΥΣ ΓΚΛΑΜΟΥΡ»

Το Φεστιβάλ πώς διαχειρίστηκε την κρίση; Αν' όταν ξεκίνησε η σεζόν, τον Σεπτέμβριο, είχα πει ότι αν δεν έπαιρνα τα περσινα λεφτά, δεν επρόκειτο να οργανώσω το φετινό Φεστιβάλ, διότι κανείς δεν μπορεί να μου εγγυηθεί ότι θα πάρω τα χρήματα και γι' αυτό. Αντί, δηλαδή, να βρίσκομαι χρεωμένος γι' αυτά που έκανα το '11, θα βρεθώ χρεωμένος γι' αυτά που έκανα το '11 και το '12. Οι περισσότεροι μου είπαν «μη στενοχωριέσαι, το κανονίζουμε» και άλλα τέτοια. Μέχρι τώρα, δεν έχει κανονιστεί τίποτα. Ακούω όλο και πιο καλά λόγια, συμπληθητικά και πιο ζεστά, αλλά πάντα λόγια. Απο τη στιγμή που θα γίνουν έργα, β' αρχίω να βλέπω τα πράγματα διαφορετικά, να πληρώνω κάποιους από τους περσιούς, ίσως να δώσω και κάποιες προκαταβολές σε αυτούς που είναι απαιτητικοί. Ορισμένες φορές, όταν παραίτητοι είναι απαιτητικοί, λέω «και στο διάολο» -γιατί σε πιάνει και το εθνικιστικό σου- «να μην έρθετε ποτε».

Σας πιάει εσάς αυτό; Πάρα πολλές φορές. Το αίμα νερό δεν γίνεται. Απο την άλλη πλευρά, θα είδατε ότι υπάρχουν πάρα πολλές παραστάσεις που γίνονται από νέα παιδιά, τα οποία δεν ζητούν πολλά λεφτά. Ας πούμε, τους μεγαλύτερους, όχι μόνο από άποψη ηλικίας αλλά κι αυτούς που έχουν ένα θέατρο, επιχορήγηση, δεν θεωρώ πως έπρεπε να τους βοηθήσω. Θέλω να το κάνω για όσους δεν έχουν. Έτσι, λοιπόν, έδωσα σε νέα παιδιά τη δυνατότητα να κάνουν κάτι. Τα εκτίμησα πάρα πολύ και είναι όλα συμπληρωμένα. Και φυσικά, οι μεγαλύτεροι δεν το κατάλαβαν. Γιατί θέλουν πάντα να είναι μέσα. Δεν επιθυμούν να αφήσουν χώρο και στους μικρούς.

Υπάρχουν και μεγάλα ονόματα που συμμετέχουν φέτος. Σαφώς και υπάρχουν. Καταρχάς, η επιλογή του Λευτέρη Βογιατζή με τον Αμφιτρυώνη του Μολιέρου δεν είναι δική μου, είναι του Εθνικού, γιατί με αυτή την παράσταση έρχεται. Αυτό δεν σημαίνει, φυσικά, πως δεν θα έκανα εγώ τέτοια επιλογή - τον αγαπώ πολύ τον Λευτέρη. Και του Δημήτρη Παπαϊωάννου η επιλογή όμως δεν ήταν δική μου, μου το πρότεινε ο ίδιος πριν από λίγο καιρό, τελευταία στιγμή. Με παίρνει τηλεφώνω και μου προτείνει «θέλω να κάνω κάτι». Του απαντώ «μερίδες δεν έχουμε πολλά λεφτά» και μου λέει «θα τα βρωμε». Οπότε, πολλοί είναι που θέλουν να κάνουν κάτι για το Φεστιβάλ, επειδή το αγαπούν. Κι αυτό εμένα μου δίνει πολύ μεγάλη χαρά.

Έτσι όμως δεν επηρεάζεται η ποιότητα του Φεστιβάλ, αφού δεν είναι υπό τον έλεγχό σας ούτε που κάνουν όσους αυτοπροτείνονται; Καθολού, γιατί ακόμη και γι' αυτό που επιλέγεις δεν μπορείς να είσαι οίσιμος. Για παράδειγμα, ο «Γιάνης», που κάνει πάντα καλή δουλειά, μετά από 4-5 χρόνια με αριστουργήματα, μπορεί να κάνει τώρα μια μπουρδα. Αυτό είναι το μυστήριο της creation artistique, που λέμε κι εμείς. Φυσικά, όμως, έχεις κατά νου ένα σωρό πράγματα που έχεις, έχεις ακούσει, έχεις διαβάσει και έχεις γράψει. Και αυτοί που επιλέγεις, τι έχουν και και

πώς έχουν συμπεριφερθεί μέχρι τώρα. Ξέρεις ποιο είναι το ποσοστό σοβαρότητας στη δουλειά τους, οπότε κάνεις τις επιλογές σου σε σχέση με αυτό το σκεπτικό.

Πόσες προτάσεις είχατε για φέτος; Για το ελληνικό θέατρο 187. Πάρα πολλές, ίσως πιο πολλές απ' όσες έχουν η Αβινιόν, το Σάλτσμπουργκ και το Εδιμβούργο μαζί. Όλοι θέλουν να κάνουν κάτι. Και, πολλές φορές, χωρίς να έχουν κάνει κάτι άλλο. Αυτό είναι τρομερό και ταυτόχρονα συμπαθητικό. Λες, κοίτα, ρε παιδί μου, μια ζουρλα που έχει ο κόσμος - θετική, βέβαια.

Τα κριτήριά σας ποια είναι; Κοίταξε. Φέτος τα κριτήριά μου ήταν να μην ξοδέψω λεφτά.

Πάντως υπάρχει στην Ελλάδα η υπόνοια ότι υφίσταται ένα σύστημα που ευνοεί τους κολλητούς. Ναι, το ξέρω. Εχω ακούσει και χειρότερα, ότι ορισμένους τους φέρνω γιατί περνούν από το πρακτορείο μου στην Ελβετία. Ορισμένοι άνθρωποι που δεν έχουν κάνει κάτι σημαντικό ή ελάχιστα ή τίποτα στη ζωή τους, επειδή υπάρχει αυτός ο τυπικός ελληνικός ιός που λέγεται «οξεία ψωνίτις», στα εβδομήντα συνεχίζουν να κάνουν προτάσεις. Επειδή θεωρούν ότι το θέατρο δεν υπάρχει χωρίς αυτούς. Και οι οποίοι, μετά την πέμπτη φορά που θα τους αρνηθείς, αφού βέβαια ρωτήσεις τι θέλουν να κάνουν, γίνονται και υβριστικοί, απειλητικοί «Ξέρεις ποιος είμαι εγώ» κ.λπ. Υπάρχουν και τέτοια. Δεν γίνονται συχνά, αλλά υπάρχουν.

Σας έχει συμβεί ποτέ να σας πει κερτακό παρανόνα να βάλετε κάποιον στο πρόγραμμα; Μου έχει συμβεί κάνα δυο φορές, αλλά, ομολογώ, λιγότερο απ' ό, τι πιστεύω. Αλλά επειδή είχα υποστήριξη και από τις δύο κυβερνήσεις, το ξέρανε και δεν πολυτολμούσαν.

Γιατί δεν εξαγάμε τόσο πολύ θέατρο έξω; Δεν είναι λίγο παράδοξο; Είναι. Το μόνο που πήγε έξω και είχε επιτυχία ήταν ο Μαρμαρινός, με το *Πεθαίνω σαν χώρα*. Και στο Βέλγιο και στη Γαλλία και στη Βιέννη και παντού. Επίσης, άλλο που δεν εξαγάμε καθόλου είναι η μουσική. Δηλαδή, έχουμε εδώ τρεις-τέσσερις που θα μπορούσαν να κάνουν στο εξωτερικό καριέρα ανάλογη με της Cesaria Evora.

Εξή χρόνια τώρα που έχετε αυτή τη θέση, σε τι πιστεύετε ότι έχετε γίνει σοφότερος; Δεν ξέρω σε τι έχω γίνει σοφότερος. Αυτό που μου έχει κάνει μεγάλη εντύπωση είναι πως βλέπω στην καλλιτεχνική δημιουργία των νέων να υπάρχει ενθουσιασμός, ταλέντο, αισιοδοξία που δεν βλέπω τόσο εύκολα έξω. Ελπίζω να είμαι αντικειμενικός και να μην υπάρχει αυτή η υποκειμενική προσέγγιση που έχει να κάνει με το γεγονός πως είμαι ένας Έλληνας του εξωτερικού που γυρίζει στα παλιά εδάφη. Αλλά μου το λένε και σκηνοθέτες απ' έξω, κυρίως για τους νέους. Το θεωρούν θετικό και σημαντικό.

Το κοινό εμπιστεύεται τους νέους; Υπάρχει κι ένα κοινό που επιθυμεί κλασικά πράγματα. Κι αυτό είναι όμως καλό, αφού υπάρχουν διαφορετικές ηλικίες, παιδείες, ενδιαφέροντα.

Λείπει ο κράτης από το φετινό Φεστιβάλ; Δεν ξέρω τι είδους κράτη εννοείτε.

Πέρι, ας πούμε, ήταν ο Κέβιν Σπέισι. Α, ο Κέβιν. Φέτος είναι ο Μπομπ Γουίλσον, που είναι ένας από τους μεγαλύτερους σκηνοθέτες του κόσμου. Ναι, προσπάθησα να βρω έναν κράτη και σχεδόν τα κατάφερα, αλλά δεν θα πω το όνομά του, γιατί μπορεί να τον καταφέρω του χρόνου. Φοβήθηκα κάποια στιγμή, γιατί διέθελα να μπω πάλι στην ίδια διαδικασία, που φέρνουμε, δηλαδή, κάθε χρόνο ένα γνωστό όνομα κι έτι κάθε φορά έχουμε το πρόβλημα «ποιον θα φέρουμε φέτος».

Είναι κακό, όμως, αυτό; Τα μεγάλα φεστιβάλ του εξωτερικού δεν το κάνουν; Όχι απαραίτητα, αλλά νομίζω ότι είναι καλό. Γιατί θεωρώ πως ελκύει κόσμο που δεν πάει συχνά στο Φεστιβάλ. Φέρνεις ένα νέο κοινό, που μετά από λίγο μπορεί να γίνει κοινό σου. Δεν θα γίνουν όλοι όσοι πηγαίνουν να δουν τον Κέβιν, για παράδειγμα, κάποιοι όμως θα ξανάρθουν. Επίσης, βγαίνει χρημάτα. Προσελκύει και που να νεαρό κοινό. Αυτό έγινε περισσότερο πρόπερι με τον Ιθαν Χοκ και λιγότερο πέρι με τον Κέβιν Σπέισι. Ερχόντουσαν παιδάκια στο Λυγουριό και ρωτούσαν που βρίσκεται ένα παλιό θέατρο, κάποιο εκεί κοντά. Η έπαιρναν τηλεφώνω στο γραφείο του Φεστιβάλ για να μάθουν τις ημερομηνίες και όταν ρωτούσαν οι υπάλληλοι «για το Winter's Tale ενδιαφέρεστε;» η απάντηση ήταν «Όχι! Για τον Ιθαν Χοκ». Γιατί αυτό ήθελαν. Πολλά από αυτά τα παιδιά μπορεί να ξανάρθουν.

Ο ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΟΥΚΟΣ ΜΙΝΑ ΓΙΑ ΤΙΣ ΞΕΝΕΣ ΦΕΤΙΝΕΣ ΠΑΡΑΓΩΓΕΣ ΠΟΥ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΔΕΙΤΕ

HEILIGER ENSEMBLE
Εχουμε φέρει όλα τα θέατρα του Βερολίνου, εκτός από το Berliner. Είναι ίσως το πιο ιστορικό θέατρο του Βερολίνου, το θέατρο του Μπρεχτ, με μια σπάνια παράσταση του Μπομπ Γουίλσον. Τα έργα που θα δούμε είναι τα *Σονέτα του Σαίξπηρ*, σε μουσική του Ρούφουσι Γουένραϊτ, και το *Einfach Kompliziert* (Απλά Περιπλοκό) του Τόμας Μπέρνχαρντ, σε σκηνοθεσία Κλάους Πάμαν, όπου πρωταγωνιστεί ο Γκερτ Φος, μέγας Γερμανός ηθοποιός.

RODRIGO GARCIA, GOLDBA PISCIC
Μια άλλη παράσταση που μου άρεσε πάρα πολύ είναι του Rodrigo Garcia, ο οποίος είχε έρθει πριν από τρία χρόνια και είχε κάνει μια παράσταση με παιδιά από τις φυλακές της Αργεντινής. Τώρα αυτό το έργο είναι σε σχέση με την πίστη, τη χριστιανιστική και τον Ιησού. Έχει μια τέλεια σκηνοθεσία, τολμηρή κι ενδιαφέρουσα, με πολύ ωραία μουσική.

ALI THABET, HEZI THABET, RAYAN ZONE
Είναι μια ομάδα από την Τυνησία, τρεις χορευτές-ακροβάτες-που οι δυο είναι αδέρφια- και έξι μουσικοί σούφι. Ο ένας από αυτούς έπαθε καρκίνο των οστών και του εκοψαν το πόδι. Όλη η χορογραφία είναι στήμηνη γύρω από αυτόν. Είναι συγκλονιστικό, ενδιαφέρον, αστείο και συγκινητικό. Και παραδόξως, όταν το είδα πριν από τρεις βδομάδες στο Παρίσι, τελειώνει με τραγούδι της Μαρίκας Νίνου. Και λέω, το έβαλαν για μένα αυτό; Όταν τους ρώτησα πού το βρήκαν, μου απάντησαν «μα, έχουμε αρχίσει να μαθαίνουμε στην Τυνησία τα ρεμπέτικα».

ZIMMERMANN & DE PERROT - HANS WAS HEIßT
Είναι δυο παιδιά από την Ελβετία, ακροβάτες και χορευτές, που είχαν έρθει και πριν από δυο χρόνια και νομίζω πως β' άρεσουν πολύ στο κοινό, γιατί τότε είχε τρελαθεί.

Πάντως, παρά τις δύσπιστες φωνές που ακούστηκαν, πέτυχαν και τα δύο «πειράματά» σας; και η Πειραιώς και το Ξενο ρεπερτόριο στην Επίδαυρο. Η αλήθεια είναι πως το κοινό αγάπησε την Πειραιώς με μια ταχύτητα απίστευτη. Τον πρώτο καιρό δεν ήξεραν καν που είναι κι έφταναν στον χώρο με χάρτη. Από τη δεύτερη εβδομάδα ήταν γεμάτο. Ε, αυτό είναι κάτι που σε γεμίζει μεγάλη χαρά. Το κακό και σε αυτή την περίπτωση είναι αυτό που έλεγα πριν για την κακή διαχείριση της κρίσης. Αντί αυτό το κτίριο να κατοχυρωθεί αμέσως, γιατί από την εποχή που ήταν υπουργός Πολιτισμού ο Πάγκαλος χαρακτηρίστηκε νεότερο μνημείο, επομένως δεν μπορεί να πουληθεί, παρά μόνο να χρησιμοποιηθεί για πολιτιστικούς σκοπούς, αντί να έρθει το κράτος και να βοηθήσει, να βάλει νέους ανθρώπους να το δουλέψουν, να το τρέξουν, δεν έγινε τίποτα.

Παράγει ή εκφράζει πολιτική κάποια συγκεκριμένη κατεύθυνση του Φεστιβάλ; Νομίζω ναι, εν μέρει με τις επιλογές του. Αν υπήρχε ένας χαρακτηρισμός πιο σωστός, θα ήταν ότι αφήνει όλες τις πολιτικές να έχουν τη θέση τους. Δηλαδή, αν ο άλφα καλλιτέχνης κάνει κάτι γιατί πιστεύει πως πρέπει να υποστηρίξουμε την Κούβα του Φιντέλ Κάστρο, δεν θα του πω «φύγε». Από την άποψη αυτή, ναι, εκφράζει μια πολιτική. Αλλά, από την άλλη, είναι ένα αντίδοτο σε μια μορφή τέχνη που ήταν για καιρό στην Ελλάδα το νόουμερο ένα, είναι μια αντικλαμωτική. Στην Πειραιώς έρχονται παιδάκια με τις σαγιονάρες μετά το φροντιστήριο και μετά το μπάνιο. Αυτό είναι πολιτική για μένα, διότι παλιά ήταν το «τι θα βάλω να κατέβω τα μαρμάρια σκαλιά».

Τους θέλετε, όμως, και τους γκλόμπους; Βεβαίως και τους θέλω. Ειδικά αν πληρώνουν κιόλας, δεν έχω κανένα πρόβλημα. Δεν έχω πρόβλημα με καμία κατηγορία. Απλώς προτιμώ τα νέα παιδιά με τις σαγιονάρες παρά τους γκλόμπους.

Αν δούμε το ρεπερτόριο των παραστάσεων στην Αθήνα τον χειμώνα, βγάζουμε εύκολα το συμπέρασμα πως οι τρεις στις πέντε είχαν πολιτικό περιεχόμενο. Προσπαθούν όλοι να αποδείξουν πως ταιριάζει η παράστασή τους με την Ελλάδα της κρίσης. Προσπαθήσατε εσείς να το κάνετε αυτό; Γιατί ο κόσμος «ρουφάει» πολλή πολιτική αυτή την περίοδο στην Ελλάδα. Πολλοί σκηνοθέτες που ανεβάζουν έργο για πρώτη φορά θα έχουν μια πολιτική χροιά στην παράστασή τους. Τώρα, αν οι λόγοι που θα το κάνουν θα είναι ειλικρινείς ή θα συνδέονται με αυτό που μόλις είπατε, ότι το θέλει ο κόσμος... Νομίζω ότι εάν υπάρχει πραγματικά ένα καλό κίνητρο, βέλση, πρόθεση να γίνει κάτι καλό, δεν έχει σημασία αν θα είναι περισσότερο ή λιγότερο ή καθόλου πολιτικό.

Εσείς αισιόθετος αναγκαστικός; Εξαρτάται από το πού βρίσκομαι. Με ορισμένες αντιδράσεις κάποιων χωρών αισιόθετος πιο Έλληνας απ' ό, τι πιστεύω ότι ήμουν. Κοίτα, λέω, το αίμα νερό δεν γίνεται, νευριάζω. Από την άλλη, όταν είμαι στην Ελλάδα και βλέπω όλους αυτούς τους αντι-Ευρωπαίους ή φανατικά αντι-μνημονιακούς, το θεωρώ κουτό. Δηλαδή, πολλές φορές λέω ότι θα γράφω όλα αυτά που λένε οι ταζιτζήδες. Μου λέει ένας «μας ζηλεύουν, κυρίες». Ρωτώ «γιατί»; «Το Αιγαίο είναι γεμάτο πετρέλαιο». Λέω «ωραίο σενάριο κι αυτό». Ακούω διάφορα κάθε μέρα. Ο ένας λέει ότι φταίει το Ισραήλ, ο άλλος λέει πως δεν υπάρχει κρίση. Είμαστε καταπληκτικοί σε σχέση με τις ευρωπαϊκές χώρες που βρίσκονται σε κρίση. Αυτό είναι τίσιοςορ. Δεν είναι άλλο, το γεγονός και μόνο ότι αυτή η κατάσταση που δεν είναι αποκλειστικά ελληνικό φαινόμενο κάποιο μας συγχωρεί. Δεν τα έχουμε κάνει μόνο εμείς θάλασσα. Τα έχουν κάνει κι άλλοι. Κολυμπάμε παρέα. Παρ' όλα αυτά, είναι βέβαιο πως αυτοί που τα κάνουν θάλασσα δεν είναι ο κομμάκι που δουλεύει και βγάζει 600 ευρώ τον μήνα. Είναι διάφορες λαβός αποφάσεις της πολιτικής τάξης. Και όταν λέω πολιτική τάξη, μιλώ ανεξαρτητως κομμάτων. Η ασχετοσύνη και η διαφθορά είναι υπεράνω κομμάτων. Είναι οι μεγάλες κυρίες του πολιτισμού μας. Τα κόμματα μοιάζουν με μικρά παιδάκια που τρεχουν από πίσω, σαν αλητάκια.